

Městská knihovna v Praze

RŮŽE STOLISTÁ

František Ladislav
Čelakovský

Praha

2018

e-kniha

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Růže stolistá

Báseň a pravda

František Ladislav Čelakovský

Znění tohoto textu vychází z díla [Růže stolistá](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Jindřich Bačkovský v roce 1928. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (František Ladislav Čelakovský: Růže stolistá), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 28. 11. 2018.

OBSAH

ODDÍL PRVNÍ.....	9
I.....	10
II.....	11
III.....	12
IV.....	13
V.....	14
VI.....	15
VII.....	16
VIII.....	17
IX.....	18
X.....	19
XI.....	20
XII.....	21
XIII.....	22
XIV.....	23
XV.....	24
XVI.....	25
XVII.....	26
XVIII.....	27
XIX.....	28
XX.....	29
XXI.....	30
XXII.....	31
XXIII.....	32
XXIV.....	33
XXV.....	34
XXVI.....	35
XXVII.....	36
XXVIII.....	37
XXIX.....	38

XXX.	39
XXXI.	40
XXXII.	41
XXXIII.	42
XXXIV.	43
XXXV.	44
XXXVI.	45
XXXVII.	46
XXXVIII.	47
XXXIX.	48
XL.	49
XLI.	50
XLII.	51
XLIII.	52
XLIV.	53
XLV.	54
XLVI.	55
XLVII.	56
XLVIII.	57
XLIX.	58
L.	59
ODDÍL DRUHÝ	60
LI.	61
LII.	62
LIII.	63
LIV.	64
LV.	65
LVI.	66
LVII.	67
LVIII.	68
LIX.	69
LX.	70

LXI.....	71
LXII.....	72
LXIII.....	73
LXIV.....	74
LXV.....	75
LXVI.....	76
LXVII.....	77
LXVIII.....	78
LXIX.....	79
LXX.....	80
LXXI.....	81
LXXII.....	82
LXXIII.....	83
LXXIV.....	84
LXXV.....	85
LXXVI.....	86
LXXVII.....	87
LXXVIII.....	88
LXXIX.....	89
LXXX.....	90
LXXXI.....	91
LXXXII.....	92
LXXXIII.....	93
LXXXIV.....	94
LXXXV.....	95
LXXXVI.....	96
LXXXVII.....	97
LXXXVIII.....	98
LXXXIX.....	99
XC.....	100
XCI.....	101
XCII.....	102

XCIII.	103
XCIV.....	104
XCV.	105
XCVI.	106
XCVII.....	107
XCVIII.....	108
XCIX.....	109
C.....	110

ODDÍL PRVNÍ

*BÁSNÍK. Na nejsněžnější lilie
dva lístky z růže tu, tam anemonky,
a mezi ně vlož konvalinek zvonky;
sem hyacinty, jasné zde pomněnky,
a pak — a pak —
AMOR. Nu tak! nu tak!
snad nechceš, pěvče zmámený,
malovat kvítím obraz své milenky?*

I.

Luzným smáním, vнадou stkvostnou
mnohá se kře kouzlila;
jedna nevinou milostnou
zrak jen k sobě zvábila.

Či to poupě? srdce ptá se,
či to růže rozvítá?
Z půle dříme ve své kráse,
z půle život prosvítá.

Co jsem viděl, myslil, cítil,
tvůj kdy půvab mě roznítil,
má stolistko! ze snění
v písni nech se promění.

II.

V růžích bdím i sním — kdy v borce
tvář mi jitro celuje;
zlatotkané den praporce
nad hlavou kdy vztyčuje.

V růžích bdím i sním — kdy strou se
lehké mlhy po jezeru;
hájem, křovím kdy ženou se
světla pršky k večeru.

Leč ze širého kdy hvězdna
boží slávy plane bezdna:
řine z odkrytých se desk,
immortelky! váš mi lesk.

III.

Panna co jest? Nejistější
květ v pozemském údělu;
od člověka nejdivnější
k jasnému skok andělu.

Ambra vonná, sladká manna,
svit nebeské od zoře;
nejpyšnější tvor jest panna
v nejhlubší své pokoře.

Chybil-li jsem, ty panenský,
milý pěvče, můj Chmelenský!
z bohatého citu sám,
co jest panna, objev nám.

IV.

Slávy věnce do zpěvného
mne nevábí zápasu,
cit blahý jen srdce mého
vydává se v ohlasu.

Zdali milý tyto zvuky,
zda je hana nemine —
nedbám: z jedné-li jen ruky
pochvala jim pokyne.

Původe té sladké tísně,
ty buď předmětem mé písně,
ty buď, sličná Marie,
Musa má i Grácie!

V.

Nepřebrané plynou vůně
sladkosti a lahody,
vlasti milá! na tvém lůně
z kvítků blahé úrody.

Kdož v koruně tvé planoucí
sečte drahé kamení?
A kdo z tvých rukou kanoucí
jasné perly ocení?

Ó má vlasti! z neskonalé
hojnosti své — *tuto* ale
daruj jednu růžičku,
tuto dej mi perličku!

VI.

Jedva slunce z své obcházky
po třetí se vrátilo,
obapol již věčné lásky
srdce sliby směnilo.

Vůkol kadí láska planá,
pravá mece plameny;
pláčem, prosbou vyčekaná
dáreček jest bez ceny.

Ne ta ruka, poznenáhla,
ale která rychle sáhla
pro drahost do plápolu,
vyňala ji bez bolu.

VII.

Lásko věčná! která světy
v nestvořenost rozsíváš,
která též i outlé květy
v krásy roucho odíváš!

Tys to vděkuplné dítě
z pokladů svých vyňala,
každý půvab na usvitě
v bytost jeho vkládala.

Z tvých to rukou — díka tobě! —
tento v utěšené době
krásný tvor se vyvinul,
dary tvými oplynul.

VIII.

Z tvého dechu, Lásko věčná!
 znik a žití nabyla
i dušinka ta srdečná,
 čistá, tichá, spanilá.

Ó dej, ať vždy city spasné
 v ňadrech těchto domují,
ať jen stále Hóry jasné
 čelo její věncují.

Nechat' této duše v nadné
cesty minouc raděj padne
 každá péče, tesknota
v toky mého života.

IX.

V spanilosti plyne vlnadné
celá její postava,
žádným článkem tu nevládne
potvořivá úprava.

Rozmilostí oko dýše,
ladnost v každém pohnutí,
ples jsou kroky — ano spíše
zefyrečků vanutí.

V podivení duch se táže,
co zde více srdce váže:
Či ta luzná lepota,
či velebná prostota.

X.

Kdykoliv se mysl vine
k její sličné podobě,
vždycky v jiné se a v jiné
objevuje způsobě.

Hned hrá v oku jejím milost,
hned se libě veselí;
tu v myšlénkách zahloubilost,
tu se s Musou přátelí.

Leč myslím-li, jak se září
klečíc božskou přede tváří
v jeden rozplynulá cit —
země víc můj není byt.

XI.

Krásný dnů panenských dive,
libá studu záplavo,
vy na lících růže živé,
tichá tvůrce oslavo!

Kolikráte k vaší chvále
citové se chystali!
Srdce vřelo — ale v mále
ústa v písni ustaly.

Nechat' sám ji — tyto tváře
božská nevinnosti záře
ruměncem kdy pokrývá —
anděl studu dozpívá.

XII.

Oči, oči — přežádoucí
srdce mého vůdkyně,
ó, vy v jasnotě planoucí
lampy této svatyně!

Rcete, v prvním světa máji
již-li jste se při sobě
usmívaly v blahém ráji
v něžných kvítků podobě?

Či jste na obloze dlely,
leskem milostným se stkvěly
druhdy mezi hvězdami,
vašimi tam sestrami?

XIII.

Z vás co rozkoš se usmívá,
ústa! z vás co Amor sám
šepce, dyše, mluví, zpívá,
a své dává vnady vám!

Luzní rtové! čím se děje,
v ohnivém že nadchnutí
zpěv můj vázne, slábne, chvěje,
v jedno splývá vzdychnutí?

Divy mezi květinami —
zvučné růže! již vy samy
úst mojich se dotkněte,
zlých vazeb je sprostěte.

XIV.

Tak mě kouzlem ondy jala
 tam v besídce růžové,
že se téměř různem dala
 paměť má i smyslové.

Slova stíhám, řeči matu,
 posléz — a co dávno znám —
opět milém u záchvatu,
 či mě miluje, se ptám.

Nevím, růže zavzdychnuly,
čili rtové pošeptnuli,
 pnouce k mým se ústům blíž
 tříkrát sladounké: Ty víš!

XV.

Odkud souhlas ten lahodný
bytnost moji provanul?
Odkud zánět blahoplodný
v hloubi duše zaplanul?

Z hudby-li se té hubinky
částka v srdce vloudila?
Čili jiskra té dušinky
z oka v oko zbloudila?

Ó, vylož mi to tajemství —
chovaje k ní příbuzenství,
ty to víš, mé Marie
přemilostný genie!

XVI.

Sladce z Hesperidek kraje
 píseň lásky kouzlí sluch;
i nad pěvcem u Dunaje
 sladce můj plesává duch.

Znám však jedny — jedny básně,
 nebe v nich se rozplývá,
čtou se mile, divokrásně,
 srdce touhy pozbývá.

Básně ty s Milostenkami
Láda, ano Musy samy
 sestersky jsou skládaly,
v modré oči zapsaly.

XVII.

Tak je sladká, tak je milá,
jak by růží dychala,
krásná — jako by se byla
v rajske rose koupala.

Jako z jitra sedmikrásky,
rovně tak se usmívá,
kvítka lněná, kvítka lásky
hravým očkem rozsívá.

Tuším, sám že Amor tvořil
oudy spanilé a složil
z nejvonnějších bylinek,
z nejpěknějších květin.

XVIII.

Po nové se hájem, polem
 život rozvil přírodě;
a jak v nás, tak hrálo kolem
 v míru vše a ve shodě.

Máj byl. Zlatem stromů vršky
 svit večerní oblíval,
a s břehů k nám květné pršky
 libý větřík zachvíval.

Po vlnách jak loďka jemně
tak při Ní se srdce ve mně
 tokem slasti houpalo,
 nade časem splývalo.

XIX.

S ní milá mi chůzka bývá
 podle luk tou olšinou,
zpěv slavíčků kde rozlívá
 líbeznou se tišinou.

S dálných jezů hluk jen proudní
 v sluch sem jedva zbluzuje,
aneb klepot čápa, oudní
 žádané kdy zvěstuje.

Však ty tam vod kojné šumy,
ptactva hvizd a zpěv a dumy,
 kdy držím ji v náručí,
 tlukot srdce přehlučí.

XX.

„Sám jsi svědčil, jak zaclání
slovo lásce, pěvče můj!
již budoucně o vyznání
mých citů nenastupuj.

Mezi blahem, bází, touhou
v střídání neskončeném
přej své dívce lhůtu dlouhou
na tom místě zvýšeném.

Znej věrnosti známky jisté,
a mé stihnuv ohně čisté
srdcem, duchem, pamětí,
tou je měj pod pečetí.“

XXI.

To dořekši ruče vila
kol mne rámě labutí,
rajskou slast má duše čila
z dvou rubínů přilnutí.

Vím již, nektaru lahodně
chutnají jak prameny;
vím, étherní bezeškodně
jak se pijí plameny.

Ale div-li, v půli nové
zmámení že padli rtové
sněžných ňader na vnady
hledající ochlady.

XXII.

Na pahorku tam přede mnou
 pod dubem kdy stanula,
v záři večerní tajemnou
 lepotou kdy planula;

laskavý pak k této pýři
 z oka blesk kdy zasvítíl:
jaký obraz tu, malíři,
 zrak tvůj byl by pochytil!

To však ňader ostkvívané,
spěšným chodem rozehrané
 vytknout lehké vlnění —
s to není tvé umění.

XXIII.

Tudy půjde — v tomto místě
houštinou se obtočím;
do sadu dnes přijde jistě —
ztad jí v náruč vyskočím.

Hle, klobouček tam se hmitá,
vise na kři růžovém!
Oč že číhá na mne skryta
v altánečku korovém.

Mám tě, mám tě, drahý ptáčku!
Takto jen na schovávačku
v nevýstižném úschraní
hrají zamilovaní.

XXIV.

Nejen libé, leč i zpěvné
sny blaží mě ve spaní:
divno-liž, že v lehkokrevné
pouštím se i lítání?

Jaký let! do květných vírů
kdy stržen se potopím,
a zas houpavých zefyrů
na křídlech se povchopím!

Šťěstí! sny ty stále přej mi,
a bdícímu zachovej mi
zpěvodárnou zhejřilost,
lásky sladkou podpilot!

XXV.

I to sobě vážím mnoho,
tak žití že anděl přál,
až i města do jednoho
byt náš zemský uchystal.

Ale více, osudové,
za to já velebím vás,
dítětkami že svými zove
holubičí národ nás.

Bůh mi svědek! byt' i zcela
vtipem, vděkem, krásou těla
rovnala se bohyni,
nekoval bych Němkyni.

XXVI.

Dobrou noc — a než se vícek
dotkne jitro růžové,
vkouzlete se ve tvůj sníček
sami lásky bůžkové.

Blíž se tulte lichotivě,
tropte žerty, svévole:
avšak úkladně a lstivě
křídlaté-li pachole

kdesi číhaje ve houští
šíp po tvém srdéčku pouští,
tu volej mě na pomoc,
má milenko, dobrou noc!

XXVII.

Málo stesků já si všímám
na zlé boje Mílkovy;
ano jeho rád přijímám
žezla moc i okovy.

Bolnou sice vpouští ranou —
ale slast a lahodu;
milým podrobenstvím planou
nahražuje svobodu.

A co věc je podivnější,
a co div neslýchanější:
upíat zlatým řetězem
zůstávám přec vítězem.

XXVIII.

Znám ji — srdci ku příkoře
z řeči vazbou ztížené,
ze slzy té, z lásky, hoře,
z prosby, čáky smíšené;

znám ji — ne z těch jindy vroucích,
v počtu jak sbor hvězdiček,
ale z těchto na rtech mroucích
chvějících se hubiček;

znám ji z ruky potisknutí,
z posledního povzdychnutí
nesvobodnou svobodu,
trapnou dobu rozchodu.

XXIX.

Žehnám vás, vy stráně známé,
břehy tiché Otavy,
tebe, dějství mého chráme,
vás zlatých dnů zábavy!

S Bohem buď, ty sídlo skrovné,
kde mi tvář se zastkvěla
v milostnosti nevýslovné
vtěleného anděla!

K tobě tyto city vřelé,
naděje své, tužby, žele
odesílám k posledu
v jednom ještě pohledu.

XXX.

Včera ještě — ó jak míle!
v pokojíku přehezském
trávili jsme blahé chvíle
s lehkým bázně příměskem.

Dnes ty tam ta místa jasná
vidíš aspoň před sebou,
an zde tma a touha strastná
obklopuje mysl mou.

Let jenž seděl tři tisíce
v holých pouštích, a snad více,
slov nejbavenější běs
vhostil se mi v duši dnes.

XXXI.

Po dnech rozkoše, má drahá,
jakou mně jsi štědřila,
jest milá mi jindy Praha
pusta, chladna, nemila.

Mé podobno není bdění
smrti ani životu;
v bouři srdce trá mé snění,
trá i městském ve hřmotu.

A mocí-li Milka zlého
duše někdy z hlubokého
omraku se vzhycuje,
hned k svým rájům putuje.

XXXII.

Všudy líčko tvoje svítá
na mé mysli zkouzlené;
uchu zní a oko čítá
všudy jmě tvé slavené.

Tam tvá očka na mne hrají
z hustotkaných větvíček,
zde tvá ústa ke mně plají
se kře vábných růžiček.

Tvé pak, kudy kráčím, ve dne
po záhoncích jméno medné
skládám mezi kvítkami,
v noci mezi hvězdami.

XXXIII.

Za ty myrty nevadnoucí,
za ty růže, lilie,
v rajsém srdci tvém kvetoucí,
má milostná Marie!

z nichžto přelíbezná vane
vůně, slast a čerstvota,
z nichž i jasná záře plane
do tmy mého života: —

za tu hojnost blahých květů
z říše netělesných světů
jakouž tobě v záměnu
lze mi dáti odměnu?

XXXIV.

Z oněch věkosnubných věnců,
jimiž Musy líbezné
svých okrašlují milenců
druhdy skráně vítězné,

v této lásky plné době,
zpěvnou dráhu vyvoliv,
přál i já bych jeden sobě —
sobě? ne, ó nikoliv!

Drahá! jen když vina tvými
kadeřemi se hustými
tvé by čelo ozdobil,
mně radost by působil.

XXXV.

Hled na hustých stromů řady
hlubší city budívá,
mním-li, pod večer že tady
dvě milenců chodívá.

Světějšího u lesíčka
kaple vidu nabyla,
tam, co tuším, dvě srdíčka
že se někdy loučila.

Aniž sám jsem čárné moci
letní znal měsíčné noci,
než jsem bděl ji s mou milou
holubinkou spanilou.

XXXVI.

Nikdy růže nejbohatší
v tolikých se nestkvěla
listech, má co přenejsladší
ke mně jich odprávěla.

Milé tahy dívčí ruky,
jenž se na mne smějete,
v živé se proměňte zvuky,
do nebe mě vztrhnete!

Kam ta žádost? — V oku čtená
tajnost, a zde poodstřená,
z úst-li by se proudila,
svých by kouzel pozbyla.

XXXVII.

Mračné doby, smutné chvíle,
vás mnoho si nevšímám;
ba i chmury vaše míle
z rukou lásky přijímám:

Mysle si, že vždy nebývá
samo nebe bez mraků,
krásnější že vycházívá
z černých slunce oblaků.

Tak i přivítý do věnce
k jasné růži a pomněnce
mnohý kvítek temnější
činí pohled libější.

XXXVIII.

Jak jen milé ve ozdobách
pokáže se podletí,
na sta kvítků v malých dobách
jedna včelka obletí.

Mých však k jedinému květu
myšlének a toužení
roj se honí v bystrém letu
z rána až do zasnění.

Ó, kde tolikeré sklady
sladkosti a jemné vnady
nabraly se v nevinném
kvítku jednom jediném!

XXXIX.

Sám se z města druhdy loudím
v pole s první dennicí,
po lesích a pouštích bloudím
na rameně s ručnicí.

Přes vrchole zrak můj stíhá
spád kořisti pernaté,
aneb pílím, kam ubíhá
zvěř ve skrýše skalnaté:

Zvěř ubíhá — ach, a maní
bezcestím se žene za ní
lovec Milkem raněný,
osudem zlým honěný.

XL.

Zas vidím vás na doběrku,
luk a hájů okrasy!
Zbaven sad již jarých šperků
podzimními nečasy.

Po dřevěch jen plápolají
barvy žluté, růžové:
či někdejších květin hrají
ve větvích to duchové?

Dnové krásní slasti čisté,
dnové květní, tak i vy jste
zmizli a jen v záletí
stkvíte se mé paměti?

XLI.

(S prstenem.)

Což nad lásku lze mi dáti?
Dárek lásce ku podobě;
což si nad to ještě přáti?
Bud' k památce milé tobě!

Dárek lásce ku podobě,
sladké dítě, v kruhu věčném
bud' k památce milé tobě,
v tvém-li dárce srdci vděčném.

Sladké dítě! v kruhu věčném
což nad lásku lze mi dáti?
V tvém-li dárce srdci vděčném,
což si nad to ještě přáti?

XLII.

Ono v světě nejluznější,
nejmilejší srdečko,
ó, že pro mne nejpěknější
schystalo kdy místečko!

Či k blahosti, či mně k želu
běh ten časů dozpívá?
Nač mi sudba při andělu
mračnou propast odkrývá?

Čemu, štěstí, sněným vínem
a chutných ovocí stínem
ústa šálíš zhýralé?
Znám tvé muky, Tantale!

XLIII.

Sproštěn buď i ty žaláře,
 medohlasý ptáčku můj!
Vítej v hájích ranní záře,
 svoboda tě oblažuj.

Sám ve poutech — přál bych, celý
 by ve zvůli plynul svět;
s Bohem, ptáčku, u veselí
 v blažší kraj nachyl svůj let.

Tam k opomněnkovanému
putuj břehu Otavskému,
 tam jí pozdravení vzdej,
 jinde krásu její pěj.

XLIV.

Mhly podzimní brání zraku
tváři nebes vítati;
nelze duši v truchlém mraku
pstře a jasně zkvítati.

Ó, by oči mé na líce
růžné její patřily,
a čarovné ony svíce
smutné temno spudily!

Zře ty zoře a lazury
věčně neptal bych se, chmury
v mále-li či ve mnoze,
strou se tam po obloze.

XLV.

I tvá, hudbo! mému sluchu
 žádoucí kdys potrava
v sobě zhlíženému duchu
 příkří se co otrava.

Proudem tvým nech plesně plová,
 kdo dobyl se z tíhoty:
Vítej, harfo Eolova,
 družko tiché samoty!

Neskončené, neurčité
zvuky tvé, s mou láskou slité,
 srdce mé, kdy zabolí,
 kojným šeptem chlácholí.

XLVI.

Ušla šípu, v stínech hustých
laň nalezši ochrany;
druhý den po hvozdech pustých
bloudí Oldřich s dvořany.

Až tu šumným nad potokem
stan milostné Boženy;
plachým zří po lovcích oknem —
tváře její zarděny.

Kníže vece: „Pověz cestu,
dcero česká, odtud k městu!“
Srdce ale: „Milko má,
v ráj tvůj kudy sem?“ se ptá.

XLVII.

Nad horami jedva pučí
den z ranní se záplavy,
bystrým cvalem temně zvučí
úval české doubravy.

An vraný kůň hravou pílí
k nivám zlatým uletá,
s peřím čepky závoj bílý
mile vzduchem třepetá.

„Aj, to při tvém účastnictví
slavné mých dědů dědictví!“
Tak, ji k srdci popřižav,
dí k Judytě Břetislav.

XLVIII.

Místa v komnatě své hezké
popřej těmto obrazům,
těmto milým staročeské
vroucí lásky důkazům.

Druhdy při zvuku pokálů
jak tvé oči zářily,
našich knížat, našich králů
slávu když jsme slavili!

Bud' — jak z dálky v šeru luny
znívají kdys sladké struny —
i jejich rozvroucnění
k drahému ti pomnění!

XLIX.

Jindy mě za dlouhé chvíle
sváděná do okliček
mile baví hravá píle
medoberných včeliček.

Stíhaje vás mezi kvítím
v skrýši tam kalíškové
blaženost jarých dnů cítím
s vámi, outlí tvůrkové!

Cítím ji, co k sobě loudí,
v smutku sladí, v plesu troudí
všecky moje myšlenky
andělské dvě pomněnky.

L.

Ač na mysli mé se míhá
dlouhý jen o tobě sen,
krátký přec valem ubíhá
každý mi při tobě den.

Vzdechy, slova, zpěv, hubička,
vše mžikem to uplývá:
báseň, div-li, že kratičká
z mé vždy lásky vyspívá?

Snad, osud až ukrotíme,
v poupěti co ještě dříme,
zkvetlé, drahá, naději
delší písni zapěji.

ODDÍL DRUHÝ

*Překrásné jsou v tom parku lásky
besídky, chrámky i procházky,
slavík kde stále klokotá:
Leč. žel! i sem se touha plichtí,
a sama láska zase dychtí
jen dál do polí života.*

LI.

Srdcem chladným, umem suchým
za pravdou se sháněje,
uslyšíš jen šumem hluchým
zníti vždy své kročeje.

Viz ty divné tvorstva svitky!
I v tichém snu dokola
vše do nejvnitřnější nitky
bdí a vře a plápolá.

Všude pravdy pramen stkvoucí
rozlitý jen láskou vroucí
a tvým žezlem, básnění!
v podobu se promění.

LII.

Či pronikne ducha síla
tebe, matko přírodo,
vznik a skon kde tvého díla,
zzákoněná svobodo!

Stále stavíš, stále boříš
pod tajnými příkrovy;
věčně světíš, věčně tvoříš,
a vždy práce hotovy.

Co mi šepce Musa sladce,
povím krátce k té pohádce:
Předně hmota jest a duch,
mrtvá tíže, živý ruch.

LIII.

Hmota sama na dvě poly
nesmírné se prostřela,
ze směsičné hrozný zmoly
do světů kdy vyvěřela.

Část ta jedna *tvrdost* slove,
zpuřná její pravice;
lehčím křídlem vůkol plove
měkkost — její levice.

Obě ony trou se, koří,
k sobě lnou, a zas se moří
přepodivným přeludem,
božské moci popudem.

LIV.

Přímé čáry, hrany, hroty,
k točným liché míření
jsou soběcké tvrdé hmoty
neomylná znamení.

Ta kde svémocněji vládne,
tvářnost pouště běře svět;
z ní nevzniknou plody žádné,
holý krystal její květ.

V říši dlouhé bez okrsku
nelze ducha ni paprsku
laskavě se vtěliti,
k úkaznosti čeliti.

LV.

Leč i hmota prostě měkká
v mrtvu věčném šamotá,
neplodné i jí se leká
blahá jiskra života.

Z kruhů ve kruhy se točí
duté její obvody,
odpor čijíc rozdivočí
se na lůně přírody.

Tak bezmezným klame ruchem,
jak by valným žila duchem,
an přec nikde ze středu
nehýbe se ku předu.

LVI.

Čím pak hmota odstupuje
dále do svých stežejí,
maří, dusí, žže a truje
střední život mstivěji.

By pak více nepojala
v náruč světy stará noc,
jednu druhou upoutala
k bezškodenství vyšší moc.

A hle, jedy v soli chutné!
Hle, vzduch — plyny duchormutné!
I ta k tvému pohledu
rozlitá rtuť na ledu!

LVII.

Přej, když nízký zisk dotýká
hor samých se kořenů,
a své srdce v háv oblíká
z rud drahých a kamenů.

Ty, stkvělejší syn jsa říše,
zbořeništěm těchto skal
pracuj snažně jen do výše
k čelu hory dál a dál.

Kol tebe se zdravý houpá
vzduch, an oko tvé se koupá
v stříbrojasném ve moku
jezer tam a potoků.

LVIII.

Ajhle, jak se s výšin, z hloubí
suje látka dvojlíká,
již se pojí, stýká, snoubí,
měkkost tvrdost proniká.

A dle míry, jak tu která
paní jest neb posluhou,
a dle stupňů, jak se vzpěrá
mocí jedna nad druhou:

Duch po témž se zjímá, plaje,
tisícerem tkanin hraje;
rostův úže, volněji
tvary se vyvíjejí.

LIX.

V trávě, mechu, v palmy vzchytu
první zřejmě vzdoruje,
druhá v houby nízkém bytu
převahu svou osnuje.

Chceš-li zřítí jadrnější
vespolek jich ujatost,
viz tu štíhlou a čilejší
pňů a stebel kulatost.

Leč i takto jevíc snahy
obě zhostiti se váhy
z tvrda listím ševelí,
z měkka v jehly vystřelí.

LX.

A již tvar jaký se zračí
v lupenech a ve kmenu,
týž se opět v květu značí,
v ovoci a semenu.

Nežli v původní se stránky
rozptýlí ta dvojice,
jaké péče, jaké schránky
pro milé své dědice!

Takto druh, co druh, památku
bytí svého beze zmatku
horlí ze své postati
k dalným věkům poslati.

LXI.

Zemi v roucho smaragdové
oděl času rozměrce:
pojd'me, drahá! zírat nové
luk a zahrad koberce.

Tam v oblouky slávy pnou se
hvozdy, háje, křoviny;
zde v oltáře vonné dmou se
něžné dítky Flořiny.

Kdo se béřeš v tyto chrámy,
zbožně patř na divy s námi
čistým okem člověčím,
a ne smyslem zvířecím.

LXII.

Stoje, věčný smyslolude!
nad tvé krásy pramenem,
myslím: „Růže! jakž to bude
s ovocem a semenem?“

Tvé nesmírné rozvinutí
jim přineslo úbytek;
svět nad tvými kouzly šutí,
ceně hmotný užitek.“

„V sobě chován zisk a chloubu,
má jak máti; v každém roubu
sazeném, kdy káže čas,
žiji dál a kvetu zas.“

LXIII.

Světa duše-li se šíří
po rostlinné osnově
tichým letem: valným víří
proudem v zvířat budově.

Tam jeden vždy život stojí,
ač převabně rozkvítá;
zde druží se dvojí, trojí —
a se divně proplétá.

Tam od zvuku k melodiím,
zde z akkordu k harmoniím
až do plné lahody
neskončené přechody!

LXIV.

Nejprv k hýbání se nese
každé víceživotí,
mocnou přírodou-li kde se
v jedno tělo sjednotí.

Práva toho proč ve věnci
živočichů nedělí
polypi a bezečlenci
k pohybům nedospělí?

Míru hnutí, krmu, čítí
rozdíl hmoty, číslo žití
klade každém při tvoře
v boží velké oboře.

LXV.

Jak díš? duch že hmotu těla
po své moci uvězil?
Nevěřím ti, mistře, zcela;
druh jen druha obmezil.

Mním, tvé vidy že z osobna
nevanou k nerodčatům;
ještěť lvíčata podobna
v prvních dnech jsou jehňatům.

Ale z váhy větší, menší —
vyšlé oudy tužší, tenší
káží duchu širokost,
krotkost nebo divokost.

LXVI.

Člověk — nejvyvinutější
 dvojné hmoty výprava!
Člověk — nejproniknutější
 mnohožitím soustava!

K rozjímáním se odkrývá
 nevyvážná studnice
nad obihem, jež prochívá
 volná ducha letice.

Ani Bohem, ani molem,
jak ho křtí ve šprýmu holém,
 stkvělook ten nebud' zván
 ale tvorstva všeho pán.

LXVII.

Čára ta a kruh prvotní
 čím jest více seslaben,
tím i tvora byt životní
 výše bývá postaven.

Přec i nejvyšším prodívá
 hrot se někde z oblíny:
jsou kly, rohy, drápy, hříva,
 šupiny a bodliny.

Člověče, hle, jen při tobě
sličná forma v blahé době
 zevnitřně se rozvíjí
 pěknou vlny linií.

LXVIII.

Tak zde psán týž zákon stojí
nad mým i tvým pobytem:
z měkkosti se k tvrdu strojí
hmota s prvním úsvitem.

V rovnováze o poledne
tvar a síly trvají;
a když světlo denní bledne,
s drsnou tíží klesají.

Po posledním dnů těch kroků
k tomu bez konce že roku
v jiných světech dospěji,
věřím v sladké naději.

LXIX.

Kamž ta cesta se prostírá?
Jsou to mamu působy?
Má i v sobě duše zírání
tyž, leč vyšší, obdoby.

Obraznost si orlím pérem
kruhem prostor odmyká,
anto rozum rovným směrem
všude k jádru proniká.

K stáří on, a ona k mláďi
vlnavé vinou se rádi;
pravý život zazvučí,
kdy padnou si v náručí.

LXX.

Darmo! slova nepostihnou
tušení a průsvity,
ježto bleskem kdys se mihnou
přes ty šeré závity.

Děsí nesměrnost a mýlí
jednoty mě tu i tam:
kdož pochybnost mi rozptýlí
o tom: odkud, proč a kam?

Tot' ten uzel, že neznámo,
z diamantů Pán jak tamo
přede přízi paprsků
do všech světa okrsků.

LXXI.

Ty-li tajnost tu odkryl bys,
jak svět tvořil Hospodin:
ne ten prachu tvor, a byl bys
jeho Slovo, jeho Syn.

Skrýš ta však tě nerozpáčeš,
abrž, kudy přál tvorec,
jasným pod nebem roztáčeš
zdravých smyslů praporec.

Čas a prostora čím stále
zkrášlují se k boží chvále,
to-li z částky pochytíš,
dost svou touhu nasytíš.

LXXII.

Tvorčí jiskra až se vznítí
sama, nikdy nečekej:
ni po rajském zrak tvůj kvítí
bez účelu netěkej.

Více ohni nežli ledu
v outlých ňadrech místo přej,
a co dobré, z toho středu
zúrodněné dál podej.

Za ctnost odplaty nežádej,
za kořist celou pokládej,
tvůj-li šlechtí zemský byt
mravní shoda, krasocit.

LXXIII.

Ty-li pěješ srdce svého
 neb svých bratří hosanna!
příklad z obloholetného
 vezmi sobě skřivana.

Výše se a výše nesa
 před zřitelem rozvinuj
let svůj, a naň zvuky třesa
 za sebou mu pokynuj.

V houští ale po slavíku
sebe-li umíš, básníku,
 skrýti a v se stoupiti,
 více budeš kouzliti.

LXXIV.

S Bohem, slunce! Noc měsíčná
vábí zpěvné na lovy;
tajemná a čarolícná
noc to, jak sny věštcovy!

Ticho živné je přerýval
slavík toužným nadšením,
a k úsvitu se rozlívá
hlas křepelčin osením.

Ach! již chleba syn se budí
v kalném městě, a se trudí
ukojit svých péčí hlad:
Vítej, slunce! — já jdu spát.

LXXV.

Tamo, růže kde nevadlé
se u věčném jitru rdí,
a na vod živých zrcadle
děl božích se záře stkví;

k hvězdám duch kde nesen bývá
na perutech orličích;
kde v akkordech se rozplývá
více nežli slavičích:

Host i já v té nejsa říši
z tvých zdrojů plnívám číši
v bujarosti mladické,
krásné žití básnické!

LXXVI.

Kdy tichá vlašička šustí
 mezi listí zmlazené;
klasové kdy vedou hustí
 šepty váním zbuzené;

vlna za vlnou kdy šplouná
 dmoucím se po jezeru;
ve stromech kdy vítr šoumá
 o podzimním večeru:

vhod tu srdci milovnému
plesati ke taktu tvému,
 plná ladu, neshody,
 divná hudbo přírody!

LXXVII.

Snů mých sídlo nad prameny
 pod skalami v ořeší,
nade mnou kde duby, kleny
 tkají stinné přístřeší!

Ticho šíře kdy ukládá
 do vzdušných se vrcholů,
bázliv sám se den prokrádá
 přes hory a údolí.

Slavné ticho! — Bližším, bližším
šumem nad hlavou již slyším
 tvé to, čase, plynutí
 v sladkém duše zasnutí!

LXXVIII.

Ztráviv den ve trýzni stálé
spěchám s klidným večerem
ku potoku, jenž po skále
stkví se luny pod šerem.

Zrak ovhlý tu se hřívá
do vln šumných pobludu,
mysl teskná v tom se zhlívá
zrcadle mých osudů.

Divný úkaz! Proudý chladné
tam metají jiskry ladné,
a zde plynou z plamene
slzy s touhou smíšené.

LXXIX.

Již ve víšce mezi bory
svatvečer se odzvoni,
a přes obrůžené hory
letní den se překlani.

Jak zlatý štít bohatýra
luna plá ve blankytu:
vlij, ó duše všehomíra,
lad i mého do citu.

Ztiš ty vlny v pláni hladkou,
dej, by přítomnost tvou sladkou
srdce moje poznalo,
v souzvuku tvém plesalo.

LXXX.

At' si jak chce moře zmítá
 člunek mého života,
at' ho stíhá bouře lítá,
 živlů vztek a mrákota:

Směle Bohem uloženou
 podnikaje výpravu
spěchám duší nezhroženou
 k blaženému přístavu.

Zjasňující černé noci
ve tříhvězdí tajné moci
 nade mnou se vznášejí,
 víra, láska s nadějí.

LXXXI.

Truchlosladký cit ovládá
veskrze mou útrobu,
kdykoliv zřím, že se skládá
děva sličná do hrobu.

Jednu znal jsem! — Slzy hojné
tekly pro ni přes líce;
dávno spaní spí pokojné
u svaté tam Trojice!

Blaze tobě! An v té marné
herně tratí vše, co stárne,
panny shaslé za sto let
ještě se zpomíná květ.

LXXXII.

Ó mladosti, ó mladosti!
 blahotvorná bohyně!
Ze všech nejmilejší hosti
 na života bystřině!

Anto půvab ze tvých rájů
 mou milenku obletá,
každou dobou na sta májů
 na mé mysli rozkvetá.

Slavte ale samy tebe
růžové rty, sličná Hebe!
 za jarou tu úrodu
 danou mému národu.

LXXXIII.

S námi štěstí nech zahrálo
na pány neb posluhy,
k činům přec každému přálo
dosti volné okruhy.

Nepaměti do propasti
klesne pustý darmochléb:
Blah, kdo pěstoval své vlasti
jednu růži, jeden štěp!

Komu los však méně stkvoucí
padl, aspoň pro budoucí
poutníky a poutnice
urovnávej silnice.

LXXXIV.

*Leonovi,
hraběti z Thunu a Hohenšteina.*

K rodu Tvému úctou veden,
a jak srdcem veleno,
kladu z růže lístek jeden
Tvé libostné pod jmeno.

Vděčněji by mohla pláti
všecka v kráse zářivé,
na týž lístek dovol psáti
ještě slovo pravdivé:

„Vlast že miluješ, to víme,
proto slušně Tebe ctíme;
že pak sám jsi její čest,
podnět naší lásky jest.“

LXXXV.

Do památníku J. V.

Jménem tvým by věky dlouhé
hřměly i rod všeliký,
neleží v tvé snaze pouhé,
dar to božstva veliký!

Aniž to, by hlučnou troubou
zněla pověst o tobě,
že jsi kmene svého chloubou,
skutky tvé mu k ozdobě.

V tom však vlastní vůle dílu
každému dal tvorce sílu,
býti ke cti rodině,
ke blahu své dědině.

LXXXVI.

Bez trojí mi nelze tužby
 žíti zemi na celé:
Bez tvé blahotvorné družby,
 tajemníče duše mé!

Pak sebou, má dívko hezká,
 vznícených bez plápolů;
ani bez tvých, mluvo česká,
 čarodějných hlaholů.

S vámi rozkoš nejčistější
chutnám, bez vás nejsmutnější
 všude nosím okovy,
 tři ve srdci hřbitovy.

LXXXVII.

Potem, krví svatá země!
Matko mužů velikých!
Div hle! ještě žije plémě
tvé po bouřích tolikých!

Měst tvých účel býval slávy
domknouti se výšiny;
a co ves — to bystré hlavy,
a co hrad — to hrdiny.

Nuž, té pozasuté sopky
svou pochodní tajné kobky
nám, Palacký! osvěcuji,
dávní lásku rozněcuji.

LXXXVIII.

Žel té růže, bez slavíka
v sadě která odkvetla,
žel i krásy, bez básníka
jenž od země odletla!

I nechválím předků časy
k pravé kráse nečilých,
ztřeštěnými za mamlasy
po blyskotkách zbloudilých.

Jich nebeské: „Všecka sláva,
všecka krása — polní tráva!“
syny, málo chybělo,
k čertu že neodpělo.

LXXXIX.

Tebe rozum, čisté lidství
hájí, pravdo, na věky,
i kde zisťnost a pokrytství
roubí hnusné záseky.

Sám tvůj pohled — jak Medusy
hadochvějné čupřiny —
sype blesk a mraky hrůzy
na bezectné zlosyny.

Oblj září svou nebeskou
opět každou duši českou,
nech tě ctí za bohyni
v své domácí svatyni!

XC.

Jakéž kouzlo tě vodívá
 drsnou cestou života,
tvou že mysl nepokrývá
 nikdy smutku mrákota?

Střídmost, bratře, která sladce
 s mým se bytem přátelí;
pak nekvapná, stálá práce —
 ty mou duši veselí.

Těma chráněn, pod nos luskám
všem padouchům, klada k truskám
 nádhernost palácovou
 i radost bublinkovou.

XCI.

Um svůj těmi bav caparty,
měr kdo vyšších netuší;
hříčka v koule, šachy, karty
nejmíň muži přísluší.

Vtipnou hru nehrá-liž dosti
čas s tebou — ten mocný pán?
Čacký pán! jemuž k radosti
bývá, byl-li obehřán.

Vyhřav ale sám, jak smeti
vyklízí ty staré děti
nevědoucí, proč zde jsou,
ani proč se světa jdou.

XCII.

Ne horoucnost povalečná
zjedná duchu potravu:
práce tichá a společná
získá vlasti oslavu.

Jedno-li by zrnko zdravé
každý v půdu položil,
brzo by, můj Krasoslave!
dvůr se pustý ostožil.

Kdo však marnou chloubou práší,
koše plev na trh vynáší,
vítr času odvěje
jej i jeho naděje.

XCIII.

Bujný oř jest mluva naše
ušlechtilé úrody,
bezmezím se toulá plaše,
jak syn drahé svobody.

Hlavu pyšně na vzduch sází,
z očí šlehá blesk a blesk,
z nozder dým a jiskry hází,
pleť po něm — hedbávný lesk.

A kdy letí, jeho hřívá
s proudem větrů hravě splývá;
kdy však zvolna harcuje,
řeckým taktem tancuje.

XCIV.

Pak-li na něm jede v okol
mistr svého umění,
vede si co jasný sokol,
milé na ně vzezření!

Leč běda, kdy hrdotupě
jej kdo tiskne k rozmachu:
náš ho bystrák ku potupě
brzo složí do prachu.

Tak i do soustavné káry
po německu jeho žáry
věčně věkův nevpravíš:
marně, brachu, svéhlavíš! —

XCV.

Sází-liž kdo hned ze země
v zlato drahé kameny?
Jistě teprv, až jsou jemně
zbroušeny a zhlazeny!

Klenotnice! tak ty předně
sličně stav je do řady:
mistře! vylož nám úhledně
umu svého poklady.

Jazyk tak cti jako vědu,
přidej z něho soli, medu,
chceš-li, by nám chutnala,
užitek stý vydala.

XCVI.

Zda povděčnost, aneb zlost-li
 hnula by se v srdci tvém,
kdyby viděl — aby rostly! —
 kdes na skřipci vědeckém

rozpínati oudy zdravé? —
 Zlý by věru byl to lík!
Nemá obr krásy pravé
 rovně jako trpaslík.

A jak tělo pěkné, čisté,
má i jazyk meze jisté:
 Na to, Ammerlingu můj,
 s pány bratry pamatuj!

XCVII.

Milý! osvětou netrap si
 rozum a jím svědomí!
Tent' má světla plné kapsy,
 onoho až v nose čpí.

Lépe se to po tmě modlí,
 nech to zboží křesací;
činít' velké nepohodlí
 velká illuminací.

Každý rád si v stínu hoví;
každý rybář tobě poví:
 Čím jsou vody kalnější,
 tím jsou lovy valnější.

XCVIII.

Vrah starý ten pásma lichot
 nech jen dále osnuje;
z končin světa jih a východ
 velikou mzdu hotuje!

Odonud hle! hvězda svítí,
 hvězda lásky vítaná;
tam se i pochodně vznítí
 k svatbě již uchystaná.

Odtud, z naší slávy sídla,
potrou mračna bleskokřídla
 lidožerné modly chrám;
odtud vzejde slunce nám.

XCIX.

„Nad řekami Babylona —“
pěj ten zpěv mi, družko má!
Spadne s duše mračná clona,
v důvěře se rozplesá.

Nad řekami Babylona
v hoři naše plémě dlí;
jak prorocká harfa ona,
tak i naše temně zní.

Bídná dcero Babylona!
Ajhle, pomoc ze Siona
již se blíží, mocný tvou
odmění ti odměnou.

C.

K druhu, družce, k rodu, vlasti
stálost již mi odměnou;
při vší jiné práci, slasti
rád blažím se proměnou.

Vždy mi tebe zřítí v zlatě
nechci, zpěvu bohyně!
Vítej stále v jiném šatě
druhdy třeba v ličině.

Snů mých vděčná strojce — nuže!
Řku i tobě: s Bohem, růže!
Touha vede do jiných
záhonův mě květiných.

František Ladislav Čelakovský
Růže stolistá
Báseň a pravda

Edice Klasická česká poezie
Ilustrace na obálce intueri/Shutterstock. com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 28. 11. 2018

ISBN 978-80-7602-428-1 (epub)
ISBN 978-80-7602-429-8 (pdf)
ISBN 978-80-7602-430-4 (prc)